

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

17. januar 2006 *

I sag C-1/04,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Bundesgerichtshof (Tyskland) ved afgørelse af 27. november 2003, indgået til Domstolen den 2. januar 2004, i sagen

Susanne Staubitz-Schreiber

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, afdelingsformændene P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas og J. Malenovský samt dommerne A. La Pergola, J.-P. Puissochet (refererende dommer), R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, J. Klučka, U. Löhmus og E. Levits,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer
justitssekretær: R. Grass,

* Processprog: tysk.

efter at der er afgivet indlæg af:

- den tyske regering ved A. Tiemann, som befuldmægtiget

- den nederlandske regering ved H.-G. Sevenster og N.A.J. Bel, som befuldmægtigede

- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved S. Grünheid og A.-M. Rouchaud-Joët, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 6. september 2005,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3, stk. 1, i Rådets forordning (EF) nr. 1346/2000 af 29. maj 2000 om konkurs (EFT L 160, s. 1, herefter »forordningen«).

- 2 Anmodningen er fremsat under et kæremål, som er indbragt for Bundesgerichtshof af Susanne Staubitz-Schreiber (herefter »skyldneren i hovedsagen«), efter at hendes begæring om indledning af insolvensbehandling (»Insolvenzverfahren«) er blevet afslået af først Amtsgericht Insolvenzgericht Wuppertal og dernæst — efter kære — Landgericht Wuppertal.

Retsforskrifter

- 3 Ifølge dens fjerde og sjette betragtning fastsætter forordningen regler om kompetence til indledning af insolvensbehandlinger med grænseoverskridende virkninger og om afgørelser, som følger direkte heraf og træffes i nær forbindelse hermed. Den indeholder tillige bestemmelser om anerkendelse af sådanne afgørelser og om den lovgivning, der finder anvendelse, og den har navnlig til formål at undgå, at parterne tilskyndes til at overføre aktiver eller tvister fra én medlemsstat til en anden for at forbedre deres retsstilling.
- 4 Det fremgår af betragtning 12 til forordningen, at den foreskriver, at hovedinsolvensbehandlingen indledes i den medlemsstat, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig. En sådan hovedinsolvensbehandling har universel gyldighed og omfatter principielt alle skyldnerens aktiver, med forbehold af bl.a., at der indledes en parallel sekundær insolvensbehandling i den eller de medlemsstater, hvor skyldneren har et forretningssted, som kun har virkning for de aktiver, som befinder sig på den eller de pågældende medlemsstaters område.
- 5 Ifølge forordningens artikel 1, stk. 1, finder den med forbehold af de særlige tilfælde, som er opregnet i denne artikels stk. 2, anvendelse »på kollektive bobehandlinger som følge af en skyldners insolvens, der medfører, at skyldneren helt eller delvis mister rådigheden over sine aktiver, og at der udpeges en kurator«.

6 I henhold til forordningens artikel 2 forstås ved:

»a) »Insolvensbehandling«: de i artikel 1, stk. 1, nævnte kollektive bobehandlinger. Disse bobehandlinger er opført i bilag A.

[...]

d) »Ret«: en retsinstans eller en anden myndighed i en medlemsstat, som har kompetence til at indlede insolvensbehandling eller træffe afgørelser under insolvensbehandlingen.

e) »Afgørelse«: i forbindelse med indledning af insolvensbehandling eller udpegelse af kurator en beslutning truffet af en ret, som er kompetent til at indlede en sådan behandling eller til at udpege en kurator.

f) »Tidspunktet for insolvensbehandlingens indledning«: det tidspunkt, hvor afgørelsen om indledning af insolvensbehandling får virkning, uanset om afgørelsen er endelig.

[...]«

7 Forordningens artikel 3 fastsætter følgende regler om international kompetence:

»1. Retterne i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, har kompetence til at indlede insolvensbehandling. For selskabers og juridiske personers vedkommende anses det vedtægtsmæssige hjemsted for at være centret for skyldnerens hovedinteresser, medmindre andet godtgøres.

2. Befinder centret for skyldnerens hovedinteresser sig på en medlemsstats område, har retterne i en anden medlemsstat kun kompetence til at indlede insolvensbehandling mod denne skyldner, hvis han har et forretningssted på denne anden medlemsstats område. Denne insolvensbehandling kan kun omfatte den del af skyldnerens aktiver, som befinder sig på sidstnævnte medlemsstats område.

3. Er der indledt insolvensbehandling i henhold til stk. 1, bliver en insolvensbehandling, som senere indledes i henhold til stk. 2, en sekundær insolvensbehandling. Denne insolvensbehandling skal være en likvidation.

4. En territorial insolvensbehandling som omhandlet i stk. 2 kan kun indledes inden indledningen af en hovedinsolvensbehandling i henhold til stk. 1, såfremt:

- a) der ikke kan indledes hovedinsolvensbehandling i henhold til stk. 1 på grund af bestemmelserne i lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, eller

b) anmodningen om territorial insolvensbehandling er indgivet af en kreditor, som har sin bopæl, sit sædvanlige opholdssted eller sit hjemsted i den medlemsstat, hvor det pågældende forretningssted befinder sig, eller hvis fordring er opstået i forbindelse med forretningsstedets drift.«

8 Forordningens artikel 4, stk. 1, bestemmer, at det er »konkurslovgivningen i den medlemsstat, på hvis område insolvensbehandlingen indledes«, der gælder for insolvensbehandlingen og dens virkninger. Der er dog fastsat en række undtagelser fra denne regel i forordningens artikel 5-15.

9 I henhold til forordningens artikel 16, stk. 1, anerkendes »[e]nhver afgørelse om indledning af insolvensbehandling, der træffes af en ret i en medlemsstat, som har kompetence i henhold til artikel 3, [...] i alle de øvrige medlemsstater, så snart den får virkning i den medlemsstat, hvor insolvensbehandlingen er indledt. Dette gælder også, hvis skyldneren på grund af sin status ikke kan gøres til genstand for insolvensbehandling i andre medlemsstater«.

10 Ifølge forordningens artikel 17, stk. 1, har »[e]n afgørelse om indledning af insolvensbehandling, der træffes af en kompetent ret i henhold til artikel 3, stk. 1, [...] umiddelbart de samme virkninger i enhver anden medlemsstat, som den har efter lovgivningen i den medlemsstat, hvor insolvensbehandlingen er indledt, medmindre andet er fastsat i denne forordning, og så længe en kompetent ret i denne anden medlemsstat ikke indleder en insolvensbehandling i henhold til artikel 3, stk. 2«.

- 11 Forordningens artikel 38 bestemmer, at »[n]år retten i en medlemsstat, som har kompetence i henhold til artikel 3, stk. 1, udpeger en midlertidig kurator for at sikre skyldnerens aktiver, kan denne midlertidige kurator anmode om, at der træffes alle foranstaltninger til bevarelse eller sikring af den del af skyldnerens aktiver, som befinder sig i en anden medlemsstat, i overensstemmelse med denne anden medlemsstats lovgivning, i tidsrummet mellem indgivelsen af begæringen om insolvensbehandling og afgørelsen om indledning af insolvensbehandling«.
- 12 Forordningens artikel 43, der har overskriften »Tidsmæssig anvendelse«, fastsætter følgende overgangsbestemmelser:

»Bestemmelserne i denne forordning finder kun anvendelse på insolvensbehandlinger, der indledes efter forordningens ikrafttræden. Retshandler foretaget af skyldneren inden forordningens ikrafttræden er fortsat underlagt den lovgivning, der var gældende for dem på det tidspunkt, hvor de blev foretaget.«

- 13 Forordningens artikel 44 bestemmer tillige, under overskriften »Forholdet til konventioner«:

»1. Når denne forordning er trådt i kraft, træder den i forholdet mellem medlemsstaterne, på de sagsområder den vedrører, i stedet for konventioner, som er indgået mellem to eller flere medlemsstater [...]

2. De konventioner, der er nævnt i stk. 1, bevarer deres gyldighed for så vidt angår bobehandlinger, som er indledt inden denne forordnings ikrafttræden.

[...]«

- 14 I henhold til dens artikel 47 trådte forordningen i kraft den 31. maj 2002. I bilag A til forordningen er den tyske »Insolvenzverfahren« angivet som bobehandling omhandlet i samme forordnings artikel 2, litra a).

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 15 Skyldneren i hovedsagen boede i Tyskland, hvor hun drev en enkeltmandsvirksomhed med forhandling af telekommunikationsudstyr og -tilbehør. Hun indstillede virksomheden i løbet af 2001 og indgav den 6. december 2001 begæring om indledning af insolvensbehandling af boet til Amtsgericht Insolvenzgericht Wuppertal. Den 1. april 2002 flyttede hun sin bopæl til Spanien for at bo og arbejde dér.
- 16 Ved kendelse af 10. april 2002 afslog denne ret at indlede den begærede insolvensbehandling på grund af boets utilstrækkelighed. Skyldneren i hovedsagen kærede kendelsen til Landgericht Wuppertal, som ved kendelser af 14. august 2002 og 15. oktober 2003 stadfæstede førsteinstansens afgørelse med den begrundelse, at de tyske domstole i henhold til forordningens artikel 3, stk. 1, ikke havde kompetence til at indlede insolvensbehandlingen, eftersom centret for skyldneren i hovedsagens hovedinteresser befandt sig i Spanien.
- 17 Skyldneren i hovedsagen har kæret sagen til Bundesgerichtshof med påstand om ophævelse af de ovennævnte kendelser og hjemvisning af sagen til Landgericht Wuppertal. Hun har gjort gældende, at den internationale kompetence skal bedømmes efter forholdene på tidspunktet for indgivelsen af begæringen om insolvensbehandling, hvilket i det foreliggende tilfælde vil sige, at skyldnerens bopæl i Tyskland i december 2001 skal lægges til grund.

- 18 Den forelæggende ret har for det første anført, at den sag, som er indbragt for den, i henhold til forordningens artikel 43 og artikel 44, stk. 2, er omfattet af dens anvendelsesområde, eftersom der ikke er blevet truffet en positiv afgørelse om at indlede en insolvensprocedure før nævnte forordnings ikrafttræden den 31. maj 2002.
- 19 Endvidere har denne ret bemærket, at skyldneren i hovedsagen flyttede centret for sine hovedinteresser til Spanien, efter at hun i Tyskland havde begæret indledning af en insolvensbehandling, men før en sådan behandling var blevet indledt og havde fået virkning efter tysk ret.
- 20 På denne baggrund har Bundesgerichtshof besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Bevarer den ret i en medlemsstat, som en begæring om indledning af insolvensbehandling er indgivet til, kompetencen til at træffe afgørelse om indledning af insolvensbehandling, hvis skyldneren efter indgivelsen af begæringen, men før insolvensbehandlingen indledes, forlægger centret for sine hovedinteresser til en anden medlemsstats område, eller overgår kompetencen til retten i den anden medlemsstat?«

Om det præjudicielle spørgsmål

- 21 Forordningens artikel 43, første punktum, opstiller princippet for betingelserne for den tidsmæssige anvendelse af nævnte forordning. Denne bestemmelse skal fortolkes således, at den gælder, hvis der ikke er truffet nogen afgørelse om indledning af insolvensbehandling før dens ikrafttræden den 31. maj 2002, selv om

begæringen om, at en sådan afgørelse træffes, er indgivet før denne dato. Dette er netop tilfældet i den foreliggende sag, eftersom skyldneren i hovedsagen indgav begæringen den 6. december 2001, og der ikke blev truffet nogen afgørelse om at indlede insolvensbehandling før den 31. maj 2002.

- 22 Heraf følger, at den forelæggende ret med hensyn til hovedsagen skal bedømme sin kompetence efter forordningens artikel 3, stk. 1.
- 23 Denne bestemmelse, hvorefter retterne i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, har kompetence til at indlede insolvensbehandling, præciserer ikke, om den ret, for hvilken sagen oprindeligt er indbragt, bevarer kompetencen, når skyldneren har flyttet centret for sine hovedinteresser efter at have fremsat begæringen om indledning af insolvensbehandling, men før der er truffet afgørelse om at indlede insolvensbehandlingen.
- 24 En overførsel af den kompetence, som tilkommer den ret, for hvilken sagen oprindelig er indbragt, til en ret i en anden medlemsstat på dette grundlag ville imidlertid være i strid med de formål, som forfølges med forordningen.
- 25 I forordningens fjerde betragtning har fællesskabslovgiver således henvist til hensigten om, at sagens parter ikke tilskyndes til at overføre aktiver eller tvister fra én medlemsstat til en anden for at forbedre deres retsstilling. Dette formål ville ikke blive opfyldt, hvis skyldneren kunne flytte centret for sine hovedinteresser til en anden medlemsstat mellem fremsættelsen af begæringen om indledning af insolvensbehandlingen og afgørelsen om at indlede denne behandling og på denne måde afgøre, hvilken ret der er kompetent, og hvilken lovgivning der skal finde anvendelse.

- 26 En sådan overførsel af kompetence ville tillige være i strid med det formål, som der henvises til i anden og ottende betragtning til forordningen, om rationel, forbedret og effektiv afvikling af grænseoverskridende insolvensbehandlinger, for så vidt som den ville nødsage kreditorerne til stedse at retsforfølge skyldneren dér, hvor han fandt for godt mere eller mindre definitivt at slå sig ned, og ville i praksis ofte kunne resultere i en forlængelse af insolvensbehandlingen.
- 27 Herudover garanterer opretholdelsen af kompetencen hos den ret, for hvilken sagen oprindeligt er indbragt, en større retssikkerhed for kreditorerne, som har vurderet den risiko, de løber i tilfælde af skyldnerens insolvens, på grundlag af stedet for centret for dennes hovedinteresser på det tidspunkt, hvor retsforholdet til ham stiftedes.
- 28 Den universelle gyldighed af hovedinsolvensbehandlingen, den eventuelle indledning af en sekundær insolvensbehandling samt muligheden for den midlertidige kurator, som er udpeget af den ret, for hvilken sagen oprindeligt er indbragt, for at anmode om, at der træffes foranstaltninger til bevarelse eller sikring af den del af skyldnerens aktiver, som befinder sig i en anden medlemsstat, udgør i øvrigt væsentlige garantier for kreditorerne, som gør det muligt at sikre, at så stor en del som muligt af skyldnerens formue er omfattet, navnlig når skyldneren har flyttet centret for sine hovedinteresser efter at have begæret indledning af insolvensbehandling, men før insolvensbehandlingen er indledt.
- 29 Den forelæggende rets spørgsmål skal følgelig besvares med, at forordningens artikel 3, stk. 1, skal fortolkes således, at retten i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig på tidspunktet for skyldnerens indgivelse af begæringen om insolvensbehandling, bevarer kompetencen til at træffe afgørelse om indledning af insolvensbehandling, hvis skyldneren flytter centret for sine hovedinteresser til en anden medlemsstats område efter indgivelsen af begæringen, men før insolvensbehandlingen indledes.

Sagens omkostninger

- ³⁰ Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

Artikel 3, stk. 1, i Rådets forordning (EF) nr. 1346/2000 af 29. maj 2000 om konkurs skal fortolkes således, at retten i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig på tidspunktet for skyldnerens indgivelse af begæringen om insolvensbehandling, bevarer kompetencen til at træffe afgørelse om indledning af insolvensbehandling, hvis skyldneren flytter centret for sine hovedinteresser til en anden medlemsstats område efter indgivelsen af begæringen, men før insolvensbehandlingen indledes.

Underskrifter